

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовao комисију:		
27.2.2026, Наставно-научно веће Филозофског факултета, Универзитет у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Аврамовић Марко	виши научни сарадник	Хуманистичке науке – језик и књижевност, 14.7.2025.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Институт за књижевност и уметност, Београд	председник	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Проле Драган	редовни професор	Филозофске науке, 15.7.2016.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад	члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Шеатовић Светлана	научни саветник	Хуманистичке науке – наука о књижевности, 30.11.2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Институт за књижевност и уметност, Београд	члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Веселиновић Соња	ванредни професор	Светска и компаративна књижевност са теоријом књижевности, 5.2.2022.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад	члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Катарина (Никола) Пантовић		
2. Датум рођења, општина, држава: 17.9.1994, Београд, Савски венац, Србија		

3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив:

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Одсек за компаративну књижевност са теоријом књижевности, Мастер академске студије – мастер професор језика и књижевности

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:

2018. године, Студијски програм: Језик и књижевност, Модул: Књижевност

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Кафкијански елементи у песништву Васка Попе

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА – 14

2. КАФКА И ПОПА: ДА ЛИ ЈЕ ВЕЗА МОГУЋА? – 30

2.1. Уводне напомене о Францу Кафки и Васку Попи. Културно-историјски и национални контексти, политичке околности, књижевне традиције – 35

2.1.1 Кафка, јеврејска заједница и дезинтеграција Аустроугарске монархије – 35

2.1.2 Попа, комунизам и обнова „српског културног обрасца“ – 41

2.2 Мањинска књижевност: Делез и Гатари, Кафка и Попа – 52

2.3 Кафкина рецепција код нас – 60

2.4 Рецепција поезије Васка Попе у европској и светској књижевности – 67

2.5 Веза између Кафке и Попе у светлу компаратистике и типолошких аналогја – 77

2.6 До сада уочене везе између Франца Кафке и Васка Попе – 88

3. ОДРЕЂЕЊЕ ЗНАЧЕЊА ПРИДЕВА КАФКИЈАНСКИ – 95

3.1 Типологија кафкијанских елемената – 104

3.1.1 Методолошки принципи типологије: општа правила – 104

3.1.2 Атмосфера – 105

3.1.3 Животиње, фантастична, хибридна бића и предмети – 110

3.1.4 Хумор – 116

3.1.5 Кратка форма и жанровски облици – 121

3.1.6 Митографска структура света – 126

Appendix: Теме и мотиви везани за бирократију, закон и институције – 134

4. ПОПИНО ПЕСНИШТВО У СВЕТЛУ ТИПОЛОГИЈЕ КАФКИЈАНСКИХ ЕЛЕМЕНАТА – 139

4.1 Атмосфера – 139

4.2 Животиње, предмети, фантастична, хибридна бића и конструкција не-људског – 158

4.2.1 Фантастика: преглед појма у модерној књижевности – 158

4.2.2 Попина поезија: дехуманизација, антропоморфизација, релација субјекат–објекат –

166

4.2.2.1 Кора – 166

4.2.2.2 Непочин-поље – 172

4.2.2.3 Збирке од Усправне земље до Реза – 178

4.2.2.4 Гвоздени сад, или постхумно објављене песме – 182

4.3 Песнички хумор – 190

4.3.1 Преглед преовлађујућих теорија хумора – 194

- 4.3.2 Попина поезија и хумор апсурда и дословно схваћене метафоре – 198
- 4.3.3 Попина поезија и иронија, црни хумор и хумор под вешалима – 205
- 4.4 Попина поезија и кратке форме – 212
 - 4.4.1 Кратке форме у европском модернизму – 213
 - 4.4.2 Аллегија као основа Попине поезије: загонетка и бајка спрам Кафкине параболе и басне – 216
 - 4.4.3 Попина и Кафкина песма у прози – 228
 - Попине мисаоне слике (Denkbilder) – 241
- 4.5 Митографска структура света – 245
 - Модерни мит, или мит без мита – 245
 - Поступак преображаја и сан као мит у малом – 250
 - Преображај и пандетерминизам Цветана Тодорова – 252
 - Кратка форма и мит – 256
 - Пародизација мита и анти-мит – 257
 - Занимање за окултно и алхемијско – један алтернативни, митски свет – 261

5. ЈОШ ЈЕДНА МОГУЋА ПАРАЛЕЛА: КАФКИЈАНСКИ ЕЛЕМЕНТИ У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА – 264

- Тријада Кафка – Попа – Тадић – 265
- Представа демонског и мотив аскезе и мучења тела – 267
- Атмосфера и егзистенцијална угроженост јунака – 273
- Гротескна, фантастична и хибридна бића – 277

6. ДВА ИЗОКРЕНУТА СВЕТА: ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА О ВЕЗАМА ИЗМЕЂУ КАФКЕ И ПОПЕ – 285

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА – 290

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **уводном, првом делу** кандидаткиња представља теоријско-методолошки оквир истраживања, даје преглед релевантне секундарне литературе на српском, немачком и енглеском језику и изворног Кафкиног и Попиног књижевног корпуса на основу ког је истраживање спроведено, те најављује садржај дисертације по поглављима уз њихов језгровит опис. Одмах на почетку осврнувши се на очигледну жанровску, стилско-језичку и културно-историјску удаљеност између Франца Кафке и Васка Попе, на недостатак непосредних трагова рецеције и утицаја једног аутора на другог, али и на изостанак постојећих научних истраживања на ову тему, исказује се свест о неубичајености и иновативности теме ове компаратистичке студије, која ће касније у дисертацији пажљиво и детаљено бити теоријски и интерпретативно утемељена. Образложивши свој избор, између осталог, и тиме да је реч о двојици превратничких и утицајних модернистичких аутора чије је место у светском књижевном канону неоспорно, кандидаткиња запажа да се већ на површинском плану, као што су уводна поглавља научних студија и текстова о овој двојици аутора, увиђа сличност у приступу њиховим поетикама, а то је „истицање затворености у властити свет, загонетности“, као и „специфичног осећаја нелагоде и језе“, за које сматра да имају истоветно заједничко порекло, те да „нужне разлике које се читавају на површини не потиру њихове сродности по дубини“. У том смислу, веза између Кафке и Попе посматра се као трансфигурација одређеног књижевног наслеђа и доживљаја света, односно сензибилитета, при чему њихове поетичке сродности нису засноване у методама генетско-контактне компаратистике, нити су последица књижевне рецеције и интертекстуалности, већ су фундиране у теорији историјско-типолошких аналогичности (В. Жирмунски, К. Гиљен). Заједнички аспекти Кафкине и Попине поетике који су препознати као *кафкијански* су следећи: атмосфера, фантастична и хибридна бића, хумор, кратка форма и митографска структура света.

Други део дисертације, насловљен „Кафка и Попа: да ли је веза могућа?“ пред себе

ставља задатак разматрања и анализирања спољашњих фактора који су утицали на формирање Кафкине, односно Попине поезике, као што су културно-историјска, национална клима, друштвено-политичке околности и особености књижевних традиција унутар којих су аутори стварали. Кандидаткиња најпре прецизније термилошки и периодизацијски одређује појам модернизма, односно значења „модернистичког“, спрам којих се надаље у дисертацији вреднују опуси двојице аутора, истичући његову дивергентност и неодредивост и указујући на особености европског модернизма и авангарде на прелазу векова (позивајући се на увиде Хуга Фридриха и Адријана Марина) и српског послератног модернизма, унутар ког је Попа деловао заједно с још неколицином песника. Као суштинска модернистичка одлика издвојено је пак начело дехуманизације (Х. Ортега и Гасет) и принцип метаморфозе који се уочава у поезикама Франца Кафке и Васка Попе. Истраживање се потом усмерава на сагледавање биографских, историјских, друштвених и културних аспеката унутар којих је Кафка стварао као припадник мањинске јеврејске заједнице у Прагу у периоду дезинтеграције Аустроугарске монархије. Сличност овог периода са периодом током и након Другог светског рата у Југославији, то јест конституисање антифашистичке борбе и Југословенске комунистичке партије и новог државног уређења, наводи на закључак да се велика, превратничка уметничка дела, то јест њихови аутори, најчешће јављају у историјским тренуцима радикалних трансформација или дубинске транзиције, на чему ће доцније у одређеној мери и бити заснована хипотеза о типолошким аналогијама (сличне историјске околности продукују слична књижевна дела). Повезујући специфичну и узбуркану политичку климу тадашњих делова Аустроугарске монархије, односно новоосноване Чехословачке од 1918. године, која је подразумевала нарастајући антисемитизам и јачање чешког национализма с једне стране, али и ционизма с друге, и појаву високог модернизма, авангарде и прогресивности уметничких идеја насталих на таласу Бечке сецесије с краја 19. века, кандидаткиња опажа да су ови догађаји рефлектовани у делу Франца Кафке у особинама као што су деконструкција форми, фрагментарност, апсурд, парадокс, семантичка амбивалентност и извесна апстрактност литерарног света. С друге стране, кандидаткиња наводи кључне биографске податке о Попином животу (породице, образовање, боравак у зрењанинском логору, почетке књижевне каријере, рецепцију, успињање на друштвеној и културној лествици и ангажман у КПЈ) на основу студије Радована Поповића *Шик – као Попа* (2022), као и политичке промене у јавном животу Југославије (транзиција ФНРЈ у СФРЈ, доношење нових устава 1963. и 1974. године, итд), истичући да у питању нису тек пуке биографске и историјске чињенице, већ индикатори за разумевање друштвено-политичке и културне климе за време које је Попа стварао, а која је детерминисала координате његовог песничког сензибилитета и света и утицала на одређене песничке поступке. При том је истакнуто постојање извесних противречности у погледу јавног, приватног и уметничког живота и деловања двојице аутора, уз закључак да су историјске и политичке тензије, које су друштво водиле у егзистенцијалну слепу улицу, а државу у територијалну и националну дезинтеграцију, морале оставити трага на назначеним поезикама у виду комплексности. Значајни су и досад непримећени увиди о заједничким особинама Кафке и Попе који се темеље на проблему и концепту мањинске књижевности (Делез и Гатари). Како је Кафка био припадник мањинске јеврејске заједнице у чешкој говорној средини, над којом су у институционалном смислу врхунили немачка култура и језик, тако се и Попа, етнички Румун, рођен у мултиетничкој Југославији, определио да ствара на српском језику. То је ауторима обезбедило посве аутентичан улазак у језик доминантне културе „од споља“, што је и евидентно у њиховим специфичним, премда посве различитим, језичким и стилистичким праксама по којима су уједно и препознатљиви. Кандидаткиња потом истраживање усмерава на питање рецепције Кафкиног дела на српском, односно српско-хрватском језику, у периоду од раних педесетих година 20. века, анализира десетак најзначајнијих текстова и закључује да је у питању била прилично темељна и детаљна рецепција која је несумњиво оставила траг у уметничком и интелектуалном обзору тадашњих писаца и теоретичара, констатујући да општа духовна клима тог периода на простору Југославије није погодовала само прихватању Кафкиног дела, већ је и захтевала да се прихвате и пренесу таква књижевна и уметничка остварења из европске и светске културе која ће потпомоћи, продубити и осмислити ослобађање духовног и културног стваралаштва стега и догме књижевности социјалистичког реализма.

Занимљиво је да период најинтензивније рецепције Кафкиног дела коинцидира са Попином појавом, а потом све истакнутијом присутношћу на југословенској културној сцени. Значајно место у овом поглављу припада и одељку о рецепцији поезије Васка Попе у европској и светској књижевности. Кандидаткиња описује Попин продор на међународну песничку сцену, преводе његове поезије на многобројне светске језике, локалне и међународне награде и гостовања на најзначајнијим светским песничким фестивалима, уз закључак да је реч о песнику чији значај и утицај превазилазе границе Југославије, односно локалног и националног, те да се чак може говорити о глобалној улози Попе као песника, о чему сведочи и његов утицај на песнике и преводиоце као што су Чарлс Симић, Октавио Паз, Тадеуш Ружевић, Тед Хјуз, Никита Станеску, Артур Лундквист и остали. Значај ових података огледа се у осветљавању и увиду у живот и структуру међународног „књижевног саобраћаја“ који представља један од аспеката друштвене историје, како тврди К. Гиљен, која је од кључног значаја за теорију историјско-типолошких аналогичности. Наредно поглавље посвећено је основама ове теорије, а кандидаткиња се, уважавајући њену генезу почев од претпоставки В. Жирмунског, наслања пре свега на увиде К. Гиљена и савремене концепције компаратистике (типологија супранационалности). Кандидаткиња одређену пажњу посвећује и разумевању књижевног утицаја у 20. веку, као и развоју теоријске мисли о интертекстуалности, како би додатно потврдила своју хипотезу о повезаности Кафке и Попе на основама историјско-типолошких аналогичности. Значајан допринос овом поглављу представља и завршни одељак који наводи до сада уочене везе између Франца Кафке и Васка Попе, чиме је учињен истраживачки напор да се детаљно ишчитају и анализирају бројни, књижевној јавности можда и непознати текстови, превасходно из периодике, у трагању за додатном потврдом о овој књижевној паралели (текстови Србе Игњатовића, Чарлса Симића, Алена Боскеа, Артура Лундквиста, Октавија Паза, Петра Милошевића и Александра Костадиновића).

У **трећем делу** ауторка се бави одређењем значења придева кафкијански, које је одсудно за даљу анализу Попине поезије. У компаративном и синхронизованом кључу дат је преглед књижевноисторијских и теоријских тумачења и разумевања овог придева, при чему је скренута пажња на чињеницу да се током друге половине двадесетог века он у значајној мери одвојио од Кафкиног књижевног дела и постао својеврсно опште место у свакодневном говору, употребљаван најчешће при сусрету са збуњујућим и апсурдним бирократским системом, а према најпознатијем Кафкином роману *Процес* (1925). Кандидаткиња пак тачно истиче да овај придев представља далеко комплекснију структуру на простору књижевног текста. У питању је једна врста кода, скуп стилистичких и тематских елемената који функционишу у неким текстовима или чак инфицирају друге текстове, не само на подручју књижевности већ и у другим уметничким медијима. Након представљања досадашњих, у књижевној историји и теорији, најпродорнијих покушаја артикулације овог термина, на примерима Кафкиних књижевних текстова приказано је на које стилистичке и тематско-мотивске јединице се он односи. Они су груписани на нивоу петочлане типологије најфреквентнијих кафкијанских елемената, при чему ауторка разматра могућност установљивања једне врсте интерпретацијске матрице помоћу које се могу тумачити друга *кафкијанска* књижевна дела. Након разматрања оперативне разлике између придева кафкијански и кафкијански, значења апсурдног и фантастичног у контексту кафкијанског, као и принципјелних методолошких основа типологија, свака од кафкијанских одлика описана је и протумачена засебно и детаљно, уз консултовање релевантних извора. У питању су потпоглавља „Атмосфера“, „Животиње, фантастична, хибридна бића и предмети“, „Хумор“, „Кратка форма и жанровски облици“ и „Митографска структура света“, уз додатни одељак „Теме и мотиви везани за бирократију, закон и институције“. Изузев последњег, свака од скупина кафкијанских елемената у наредном поглављу употребљена је како би се анализирали исти ти аспекти пронађени у Попином песништву, а оваква композиција рада сведочи о изразитој истраживачкој и аналитичкој промишљености и брижљивом приступу теми. Значајно је да кандидаткиња за парадигматичне кафкијанске текстове претежно узима нешто мање познате Кафкине приче уместо дела која су одвећ постала општа места у историји и теорији књижевности (романи *Процес* и *Замак*, приповетке *Преображај*, *Пресуда* итд), чиме је дат важан допринос вредновању и интерпретацији мање препознатљивих Кафкиних текстова. Ова похвална пракса настављена је и у следећем поглављу, где се

неретко симултано анализирају Кафкини и Попини текстови.

Четврто поглавље, „Попино песништво у светлу типологије кафкијанских елемената“, представља срж ове дисертације како у погледу обима, тако и у погледу значаја за ово истраживање. Кандидаткиња анализу Попине поезије у наведеном смислу започиње од појма атмосфере у књижевном делу, које се додатно теоријски и филозофски оснажује увидима Хермана Шмица и Гернота Бемеа, али и Гастона Башлара. Хронолошки се водећи редоследом којим су анализирани Попине збирке поезије, интерпретативна пажња најпре је посвећена *Кори* и циклусима „Списак“ и „Предели“, у којој су тумачене песме у којима се препознаје кафкијанска изазивачка деструктивност околиша, прикрадајућа опасност и језовит осећај којим је прожет читав космос. Кандидаткиња уочава да у овим песмама предмети и неживе појаве нису приказани као физичке структуре или статични елементи пејзажа, већ као оживела, анимизована бића, субјекти с вољом и понашањем који не само да реагују на промену, већ је и иницирају, чиме замењују улоге с човеком. Поред тога, констатује се да Попа преокреће уобичајене просторне односе у алогичним и парадоксалним спојевима, вршећи замену места елементарних логичких односа, што је поступак на сличан начин остварен и у Кафкиним делима. Ово доприноси осећају језе, nelaгоде и губитку психолошких ослонаца у тексту, продукујући суштински кошмарне, гротескне слике. Посебна пажња посвећена је Кајзеровом схватању гротеске, које коинцидира са концепцијом кафкијанског света какав је, можда неочекивано, присутан и у Попином стваралаштву. Сличне појаве уочене су и у Попиној трећој збирци *Споредно небо*, али нарочито детаљно анализирана је друга збирка *Непочин-поље*, односно њени циклуси. „Игре“, запажа кандидаткиња, још су дубљи продор у свет ван хуманог без обзира на своје наизглед хумане актере-играче. Стиче се утисак да је у питању одвијање бизарног, артифицијелног живота својеврсних аутоматизованих субјеката, у чему кандидаткиња проишљиво и интуитивно препознаје сродност са суровошћу, ригидношћу и апсурдним редом Кафкиног света. Анализирана је и једна од последњих Попиних песничких књига, *Живо месо*, у којој је уочено преовладавање бизарног и апсурдног, овог пута испосредованог нешто колоквијалнијим језиком и једноставнијим песничким сликама. Кандидаткиња закључује да је атмосфера ових светова тескобна, злокобна, упозоравајућа, те да се под њеним окриљем јавља необјашњива, затамњена инстанца која утиче на радикалну промену правила одвијања света какав је „наш“ и познат, трансформишући га у гротескан универзум који функционише по правилима сна или кошмара.

Другом аспекту кафкијанског у Попиној поезији, конструкцији не-људских бића и животиња, кандидаткиња приступа након сажетог прегледа фантастике у модерној књижевности и важног раслојавања појма „фантастично“ у зависности од жанра, то јест прозе односно поезије. Полемишући са Ц. Тодоровим и ауторима запаженог научног зборника о фантастичном у поезији (*The Poetic Fantastic*, 1989), В. Хајлсом и П. Марфијем, кандидаткиња закључује да ни Кафка, ни Попа не представљају типичне фигуре фантастичне књижевности, а сложеност овог аспекта њиховог дела сагледава и из перспективе поетике надреализма, односно магијског реализма. Анализирајући збирке *Кора*, *Непочин-поље*, збирке од *Усправне земље* до *Реза*, као и постхумно објављен *Гвоздени сад* и друге песме, кандидаткиња уочава читав спектар варијанти антропоморфизованих, односно дехуманизованих бића, која су додатно онеобичена заменом нормативног односа субјекат–објекат и одвојености тела од духа: од животиња у циклусу „Списак“ које поседују људске особине и властиту трагичну и гротескну судбину, преко деформисаног људског тела у циклусу „Игре“ и анимизованих костију и белутка из истоимених циклуса, па до механизованог човека и чудесне мале кутије у последњим Попиним песмама.

Проучавање наредног кафкијанског елемента у Попиној поезији, посвећено хумору, наслања се на постојеће увиде и студије А. Бергсона, Д. Ф. Воласа, В. Петровића, А. Бошковића и А. Петрова, при чему се кандидаткиња задржава на оним аспектима хуморних стратегија у Попиној поезији који су на сличан начин остварени у Кафкиној прози. Они су препознати како у начелном сензибилитету ове двојице аутора, тако и у сасвим конкретним фигурама и стилским средствима, као што су иронија, апсурд, гротеска, инверзија, дословно схваћена метафора и црни хумор. Након сажетог, синтетичког прегледа преовлађујућих теорија хумора, она закључује да у Попином делу, слично као у Кафкином, хумор као структурни стваралачки механизам, који је више интелектуалног и естетског типа него смеховног и

комичког, почива на значењској двосмислености ироније и контрадикције, на равнодушном тону, апсурдном учинку инсистирања на претераној логици, али и инверзији стварности, на приближавању онога што нам је далеко, а онеобичавању и удаљавању онога што нам делује да је блиско.

Четврти кафкијански елемент лоциран у Попином делу односи се на феномен кратке форме, који кандидаткиња најпре осветљава са становишта теорије жанрова и његове позиције и значаја у европском модернизму. Код Кафке реализован у микропричама, параболома и баснама, код Попе употреба кратке форме огледа се у модернистичкој стилизацији и употреби фолклорних форми попут басне, параболе, бајке и загонетке на којима се гради песма. У том смислу, кандидаткиња примећује да се може говорити о алегорији као основи и Кафкине и Попине литерарне уметности, при чему сматра да се алегорија као обликотворни поступак у Попиној поезији препознаје не само на плану појединачних песама, већ и на нивоу циклуса и целих књига. Врло луцидан увид представља теоријско потпоглавље о односу алегорије и симбола, који је било потребно расветлити будући да и симбол представља значајну фигуру у Попином песништву, закључивши да се ове две фигуре преплићу и укрштају, те да је чак могуће говорити о истим песничким текстовима и као о симболу, и као о алегорији, наводећи за еклатантан пример малу кутију. Она своја теоријска запажања о алегорији сумира у закључку да алегорију као фундаменталну структурну особеност Попиног света треба доживети као двоструки говор, говор о нечему другом од оног што је изречнуто у тексту, при чему не постоји коначност значења, што су особености које се препознају и у Кафкином делу. Посебно занимљиво и значајно поглавље посвећено је Попиној и Кафкиној песми у прози (прозаиди), што је и раније био предмет кандидаткињиног научног истраживања. Она сумира најзначајнија теоријска сазнања о овом хибридном жанру и Попине песме у прози дели у две групе: текстови који се могу одредити као поетички, аутопоетички и метапоетички интонирани, које иновативно одређује као мисаоне слике, односно бенјаминовске *Denkbilder*; и прозаиде које су лирске, односно уметничког карактера. Оне су напоредо тумачене с Кафкиним познатим микропричама и прозаидама, где је уочена велика поетичка и сензибилитетска сличност. Кандидаткиња овај одељак закључује запажањем да је у делу обојице аутора уочљива хибридна прозних и песничких жанровских конвенција, као и интерполација различитих форми које своје порекло имају у фолклорној, романтичарској, религијској или филозофској традицији.

Пети кафкијански елемент који припада осмишљеној типологији односи се на митографску структуру света. Кандидаткиња најпре наводи теоријска сазнања о модернистичком миту, односно „миту без мита“, наводећи да се митографска структура света и код Кафке и код Попе успоставља интуитивно и преко извесних структурних чинилаца који су карактеристични за мит, путем специфичне означаваљачке праксе која не почива на срачунатом реплицирању митских сижеа и архетипских ликова, а чак тамо где се може говорити о препознатљивим конкретним сегментима одређеног мита, реч је о многострукој и вишезначној трансформацији. Стога се она не задржава на Попиним збиркама где је мит очевидно заступљен, као што су збирке *Усправна земља* и *Вучја со*, већ на *Кори* и *Непочинпољу*, где уочава „спонтано митотворство“, као и у циклусу „Мала кутија“. Овај проблем осветљен је вишеструко, те одељак садржи делове: „Поступак преображаја и сан као мит у малом“, „Преображај и пандетерминизам Цветана Тодорова“, „Кратка форма и мит“, „Пародизација мита и анти-мит“ и „Занимање за окултно и алхемијско – један алтернативни, митски свет“.

Пето поглавље дисертације испитује и проверава оперативност концепције типологије кафкијанских елемената на примеру још једног српског песника, Новице Тадића. Кандидаткиња констатује да је кафкијанске елементе могуће препознати у опусима још неких савремених српских како песника, тако и прозних писаца. Она хипотезу о овим аспектима поезије Новице Тадића заснива на својеврсном троуглу који, заједно са Кафком и Попом, образују његова дела, где се најупечатљивије може сагледати кафкијанска „линија“ савременог српског песништва. Кандидаткиња поред основних елемената предложене типологије, као што су атмосфера и гротескна и фантастична бића, уочава још и представу демонског, мотив аскезе и мучења тела. На многобројним примерима песама Новице Тадића, које су тумачене паралелно с појединим фрагментима Кафкиних дела, ауторка закључује да и код Кафке и код Тадића свет је гротескно устројен на инверзији и тако да силе делују

одозго надоле: пошто се врховна инстанца не оглашава, и первертирана је и проблематична, то се одражава на све „испод“, односно све што од ње зависи, а то је: читава наша стварност, а у њој људи, бића, предмети, мисли.

Шесто поглавље, „Два изокренута света: закључна разматрања о везама између Кафке и Попе“, представља сумирање истраживачких и интерпретативних напора и сазнања до којих се дошло током истраживања. Још једном се осврнувши на принципијелно интуитиван и креативан почетни ступањ овог истраживања, који је потом био дисциплинован и усмерен у методолошком и теоријском смислу, ауторка наглашава значај конституисања типологије кафкијанских елемената која може служити као форма за даља истраживања у националној и светској књижевности. Закључак је, такође, да су се полазне хипотезе о поетичким конвергенцијама двојице аутора показале као методолошки оправдане, и то већ на нивоу разматрања њихових сродних историјских, културних и социо-друштвених контекста, које је додатно потврђено анализом самих књижевних текстова.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

- Пантовић, К. (2025). „Прилог разумевању придева *кафкијански*“. *Књижевна историја*, 57 (184). 9–38.
- Пантовић, К. (2025). „О неколико генолошко-типолошких сродности у поетикама Франца Кафке и Новице Тадића“. У: Шеатовић, С. (уред.) (2025). *Поезија и поетика Новице Тадића: зборник радова*. Београд–Требиње: Институт за књижевност и уметност–Дучићеве вечери поезије. 163–204.
- Пантовић, К. (2025). „Миран Јарц о Францу Кафки“. У: Теших, И., Савкић, С. и Јоцић, М. (уред.) (2025). *Авангарде и неоавангарде у књижевности и уметности – југословенски контекст: зборник научних радова*. Београд/Нови Сад: Институт за књижевност и уметност/Културни центар Војводине „Милош Црњански“, 117–130.
- Пантовић, К. (2024). „Васко Попа о Костићу: предговор *Песмама Лазе Костића*“. У: Шеатовић, С. (уред.) (2024). *Поезија и поетичка начела Лазе Костића – зборник радова*. Београд – Требиње: Институт за књижевност и уметност, Дучићеве вечери поезије. 385–401.
- Пантовић, К. (2021). „‘Вероватно Јеврејин’ – питање јеврејства Франца Кафке“. У: Бошковић, Д. (уред.) (2021). *Зборник радова ‘Јевреји’ с међународног научног скупа ‘Српски језик, књижевност, уметност’, II/1*. Крагујевац: ФИЛУМ. 157–168.
- Пантовић, К. (2020). „Кафкина микропроза као песма у прози“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*. LXVIII (1). 155–168.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

У својој тези кандидаткиња иновативно указује на до сада недовољно истражене типолошке сродности поетика Франца Кафке и Васка Попе. Разлоге за ове сродности ауторка проналази како у припадности обојице писаца модернистичким књижевним струјањима, тако и у релативно сродним културно-историјским приликама у којима су оба писца деловала. Захваљујући уочавању ових веза, кандидаткиња развија читав један нови оквир за боље разумевање Попине поезије и неких од њених најважнијих аспеката – хумора, језовитости, гротескних фигура, животињских представа, фрагментарности и склоности кратким језичким облицима. Тако смо са овом дисертацијом добили

нова и продубили postojeћа тумачeња поезије једног од најважнијих, али и најпроучаванијих српских песника. Такође, ауторка у свом истраживању на теоријском нивоу дефинише и разјашњава придев кафкијански. Иако се релативно често употребљава и ван књижевног и књижевнотеоријског контекста, овај термин је, барем у нашој средини, остао недовољно јасан и прецизан. Својим тумачењима кандидаткиња га враћа у изворни литерарни контекст и тако омогућава његову даљу књижевнокритичку употребу. О плодној и оправданој употреби овог стилског комплекса сведочи не само ново и илуминативно разумевање Попине поезије, већ и разумевање поезије низа других савремених српских песника. Као пример кандидаткиња узима у својој дисертацији поезију Новице Тадића, који такође има у својој поезији елементе који се успешно тумаче компаративним посматрањем са Кафкиним делом. Кандидаткиња у својој дисертацији издваја читаву линију савремене српске поезије која се, захваљујући бројним особинама, може означити као „кафкијанска“. Оваквим разматрањима кандидаткиња несумњиво доприноси бољем и потпунијем разумевању српске поезије друге половине двадесетог и почетка двадесет и првог века.

На концу, али не и мање важно, јесте и то што докторска дисертација Катарине Пантовић систематизује и продубљује у нашој средини знања о Францу Кафки, једном од најважнијих и најактуелнијих модернистичких писаца.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У својим истраживањима, како у избору и постављању сасвим оригиналне и неистражене теме, тако и у њеној структури и елаборацији, кандидаткиња је показала завидан ниво ерудиције и научне самосталности. Своје хипотезе и закључке кандидаткиња је аргументовала систематично и убедљиво уз изузетан степен познавања релевантне научне литературе на српском, немачком и енглеском језику. Клонећи се паушалних оцена и закључака и пуне репродукције, кандидаткиња је резултате својих истраживања базирала на јасним наводима из примарне и секундарне литературе, а уз то показала и завидну вештину тумачења и разумевања изузетно комплексне књижевне грађе. Поред наведеног важно је истаћи да докторску дисертацију Катарине Пантовић краси и јасан и прегледан стил и начин изражавања. **Из свега наведеног јасно је да је оцена начина приказа и тумачења резултата изразито и недвосмислено позитивна.**

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање. Навести нумеричке податке о резултатима провере оригиналности рада и дати текстуално образложење.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Дисертација је написана у складу са образложењем које је наведено у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Дисертација Катарине Пантовић оригинална је по идеји и приступу који доноси креирање једног компаративног модела којим можемо приступити како поезији Васка Попе, тако и опусима неких других значајних савремених српских песника. Захваљујући поменутом моделу којим се Попина поезија сагледава кроз сродности са поетиком Франца Кафке значајно се продубљује њено разумевање, долази се до сасвим нових увида, а нека већ postojeћа тумачења и разумевања Попе се овим приступом кандидаткиње додатно проблематизују и нијансирају.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

У дисертацији нема битних недостатака који утичу на резултат истраживања.

5. Образложење rezultata провере оригиналности рада (нумерички и наративно):

На основу анализе која је вршена програмом IThenticate који Филозофски факултет користи за проверу оригиналности текста у докторским дисертацијама, закључено је да индекс поклапања у раду кандидаткиње Катарине Пантовић износи 21%, у 112394 речи програм проналази 1034 поклапања према 225 извора.

	http://dirikum.org.rs/	16 %
	http://dirikum.org.rs/1581/1/kis-2025-57-185-1.pdf	9%
2	http://dirikum.org.rs/1411/1/Katarina%20Pantovic%20O%20nekoliko%20genolo%C5%A1ko-tipolo%C5%A1kih%20srodnosti%20u%20poetikama%20Franca%20Kafke%20i%20Novice%20Tadi%C4%87a.pdf	8%
2	https://nardus.mpn.gov.rs/	1%
3	https://arhivvojvodine.org.rs/	1%
4	https://doi.fil.bg.ac.rs/	1%
5	https://senkepovodi.blogspot.com/	1%
6	https://www.jevrejskadigitalnabiblioteka.rs/	1%

Остала поклапања су мања од 1%.

Поклапања у износу од 16% пронађена на сајту Dirikum, дигиталном репозиторијуму Института за књижевност и уметност у Београду, месту кандидаткињиног запослења, односе се на ауторкине оригиналне научне радове објављене на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији, о чему је у фусноти уредно наведена информација у докторској дисертацији. С тим у виду, индекс поклапања заправо износи око 5%.

X ПРЕДЛОГ:

На основу наведеног, комисија предлаже:

- а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
- б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
- в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум: Београд, 16. март 2026.

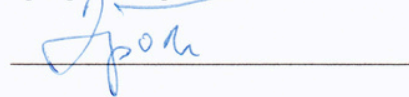
1. Име, презиме, звање и потпис
др Марко Аврамовић, председник

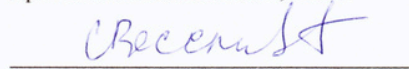
2. Име, презиме, звање и потпис
др Светлана Шеатовић, члан

3. Име, презиме, звање и потпис
др Драган Проле, члан

4. Име, презиме, звање и потпис
др Соња Веселиновић, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.